

7. Шаповал О.А. Формування світоглядної культури старшокласників у процесі засвоєння знань про людину і суспільство [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / О.А. Шаповал; Волинський державний університет імені Лесі Українки. – К., 2000. – 19 с.

И.А. КОВАЛЬЧУК. МИРОВОЗРЕНЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ: КРИТЕРИАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ

Резюме. В статье осуществлен анализ современных исследований мировоззренческой культуры студенческой молодежи. Выделены её основные компоненты, подробно раскрыто их содержание. Установлены основные критерии, по которым можно выявить уровень воспитанности мировоззренческой культуры будущего учителя начальных классов, и их показатели.

Ключевые слова: мировоззренческая культура, критерии, показатели, учитель начальных классов.

I.A. KOVALCHUK. IDEOLOGICAL CULTURE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS: CRITERIA ANALYSIS

The summary. The article analyzes modern researches devoted to the ideological culture of the student youth. Its main components are highlighted in and their contents are detailed disclosed. We set the basic criteria and their indicators with which the level of education of ideological culture of the future primary school teachers can be identified.

Key words: ideological culture, criteria, indicators, primary school teacher.

Одержано редакцією 15.07.2014 р.

УДК: 372. 881. 111. 1: 378

I.M. ВСТРОВА

РОЛЬ КРЕАТИВНОГО ПИСЬМА У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Резюме. У статті висвітлюється роль креативного письма та доцільність його застосування на заняттях з англійської мови у педагогічних університетах.

Ключові слова: письмове мовлення, креативне письмо, навчання іноземної мови.

Постановка проблеми. Включення креативного письма до навчання студентів творчому писемному мовленню є одним з пріоритетних напрямів у системі навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах. Гуманістичний характер сучасної освіти, необхідність вільного розвитку особистості переносить акцент з вузько профільного підходу у підготовці спеціалістів на різносторонній інтелектуальний та духовний розвиток студента. Особливо важливим є підготовка освічених, творчо мислячих педагогів, які здатні цілісно сприймати та аналізувати складні життєві проблеми, шукати нові нестандартні рішення. Тому важливою вимогою до підготовки студентів педагогічних університетів постає розвиток творчих здібностей та їх використання у майбутній професійній діяльності, що і зумовлює актуальність нашого дослідження. Крім вище сказаного, нагальність наукової розвідки зумовлена загалом незначною увагою до навчання писемного мовлення. Письмові завдання на заняттях з іноземної мови зазвичай не спрямовані вдосконалювати творчі можливості студентів та використовуються у навчальному процесі у якості допоміжної функції або як засіб контролю інших видів діяльності. Недосконалим також на думку вчених є сам процес формування навичок писемного мовлення, зокрема керування навчальною діяльністю студентів не завжди сполучається із принципами співробітництва викладача і студентів, взаємодії та взаємодопомоги студентів, а також з інтегрованим використанням групових та індивідуальних форм роботи [1, 1]. Слід зазначити, що в останні роки інтерес до навчання креативному письму англійською мовою посилюється також завдяки роботі американських волонтерів корпусу миру у вищих навчальних закладах України, оскільки саме у США викладання такого предмета є досить популярним і має тривалу історію [7, 165-166].

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема писемного мовлення розглядалася багатьма відомими вченими. Серед них Є. Бабушис, Б. Беляєв, Л. Виготський, М. Гец, А. Давиденко, І. Зимня, К. Лазаренко, О. Леонтєв, О. Лурія, Л. Мазунова, С. Ніколаєва, Т. Рябова, Г. Тейлор, І. Торренс та інші. Донині не отримала належного теоретичного обґрунтування питання формування письмової компетенції студентів засобами технології креативного письма у вітчизняній методиці викладання іноземних мов. Аналіз досліджень показує відсутність методичних навчальних посібників та рекомендацій по навчанню іншомовному творчому письму. Є наукові розвідки на матеріалі німецької, англійської мови, апробовуються курси креативного письма в програмах підготовки студентів-лінгвістів [2, 4, 8]. Технологія креативного письма розглядається такими зарубіжними вченими як І.Бьотхер, П.Витти, Н.Гольдберг, Н.Еверетт, Дж.Кемерон, Л.ЛаБрантс, А.Ламотт, М.Л.Марксберри, Дж.Ямагачи.

Мета статті – обґрунтувати значущість креативного письма у процесі навчання англійської мови у педагогічних університетах.

Виклад основного матеріалу. Спершу зазначимо, що у науковій літературі використовуються терміни «письмо» та «письмове мовлення». Термін «письмо» у методиці викладання іноземної мови вживається у

вужькому значенні як «техніка письма» і є засобом навчання іноземної мови, початковим етапом у розвитку продуктивного, експресивного писемного мовлення. «Писемне мовлення» – це оформлення письмових висловлювань, вираження думки на основі лінгвістичних одиниць. Більшість авторів, які використовують термін «письмо», найчастіше за все припускають його технологічний аспект, тобто письмову фіксацію знаків мови, тоді як термін «писемне мовлення» сприймається як процес, що виражає думки того, хто пише. Важливо зазначити, що у методиці навчання письмового мовлення вчені виділяють директивний, лінгвістичний та діяльнісний підходи [5, 121]. Для першого важливим є коректність написання, а не його змістовна сторона. Особливістю другого є «жорстке управління процесом письмового мовлення з великою кількістю рецептивно-репродуктивних вправ. У третьому – письмо розглядається як творчий процес, упродовж якого відбувається усвідомлення та формування думок. Останній підхід вирізняється тим, що у ньому увага зосереджується на процесі, а не на результаті діяльності, у ньому важливим є самостійність у виборі змісту та форми власних творчих письмових робіт (творів, есе, казок, віршів і т.п.) студентів, що загалом впливає на мотивацію вивчення іноземної мови. У результаті аналізу різних підходів щодо навчання писемного мовлення виявлено тенденцію зближення процесуального і текстового підходів, що зумовлено двоїстою сутністю письма: письмо розглядається як процес, результатом якого є продукт. Ми послуговуватимось терміном «письмо», використовуючи його в узагальнюючому значенні, яке об'єднує в собі етапи оволодіння графікою і орфографією на рівні навичок та послідовне оволодіння мовленнєвими вміннями, як засобом комунікації.

Ще однією проблемою при дослідженні є неоднотайність думки щодо того, які види письмових робіт належать до креативного письма. Доречним вважаємо класифікацію Т.Хеджа, який виділяє основні типи такого мовлення залежно від його призначення та сфери функціонування. Автор виділяє *study/academic writing* (конспекти, рецензії, короткі виклади, есе) *professional/business writing* (ділові листи, контракти, оголошення, статті, ділові записки, протоколи), *social writing* (приватні листи, листівки, електронні та телефонні повідомлення), *personal writing* (записи в щоденниках, помітки, рецепти, адреси), *creative writing* (творчі письмові роботи: вірші, оповідання, сценарії) [3, 112-113]. Отож, під креативним письмом ми розуміємо особливі види творчих письмових робіт, які припускають оригінальність мислення автора, реалізації його нестандартних ідей, думок, відчуттів, основою яких є свобода самовираження.

З'ясуємо, чому креативному письму слід знайти належне місце у процесі навчання англійської мови. Відомо, що метою навчання письму, як однієї з чотирьох видів мовленнєвої діяльності, є формування письмової комунікативної компетенції, яка охоплює володіння письмовими знаками, вміння грамотно побудувати зміст і форму письмового мовлення. Формування цього вміння, особливо іноземною мовою, вимагає глибокої підготовки та зусиль. На відміну від усного мовлення, для виконання своєї комунікативної функції письмове повідомлення повинно бути конкретним, максимально розгорнутим. Тому, в першу чергу, креативне письмо сприятиме досягненню оптимальної єдності теоретичної і практичної мовної підготовки студента-філолога.

По-друге, сучасні освітні технології відповідно до ідей Болонського процесу передбачають раціональне поєднання аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи студента з перенесенням основної уваги на останні види навчальної діяльності. Саме у процесі навчання креативному письму взаємоаналіз і взаємокорегування письмових робіт спочатку проводяться на аудиторних заняттях із поступовим переходом до самостійної роботи студента за межами ВНЗ. Така практика створює умови для посилення індивідуалізації, оскільки студент сам обирає стратегії добору й організації матеріалу для написання чернетки і редагування та корегування написаного. У процесі написання творчих робіт відбувається саморефлексія та самоствердження студентів, вони навчаються працювати самостійно та співпрацювати з іншими, процес навчання стає таким, що стимулює і дає наснагу одночасно, дає можливість переживати успіх і позитивне сприйняття оточуючих.

По-третє, практика застосування креативного письма є доцільною на будь-якому етапі навчання іноземної мови. Незалежно від запропонованого різновиду творчого письма, існує конкретний алгоритм написання творчої роботи, а саме: створення необхідної мотивації; акумулювання ідей; планування; складання чорнового матеріалу; коректування чорнового матеріалу; написання кінцевого матеріалу [5, 152]. Перший досвід застосування креативного письма на заняттях з англійської мови показав, що студенти отримали велике задоволення від несподівано оригінальних для них самих доробків. У результаті атмосфера роботи в аудиторії значно пожвавилася, з'явилося бажання частіше застосовувати такий вид діяльності. Наприклад, на початковому етапі було запропоновано завдання написати спільний твір (вірш, оповідання), при цьому кожен студент на листку подає його заголовок і перший рядок, передає по колу одногрупникам, які доповнюють думку своїми асоціаціями. Коли листок повертається до автора, він корегує і об'єднує всі ідеї в один текст. Наслідком такого читання та аналізу робіт своїх одногрупників є розширення мовного досвіду студентів і розвиток умінь об'єктивно аналізувати та оцінювати як свій, так і чужий текст, що є важливим для майбутнього вчителя.

Цікавою для «перших спроб» креативного письма стала настанова об'єднати в одну коротку історію три подані викладачем елементи, наприклад: (a) *a stolen ring, fear of spiders, and a sinister stranger*; (b) *a taxi, an old enemy, and Valentine's Day*). У подальшому доречно поєднати індивідуальні та колективні форми роботи філологів у випуску спільної брошури за принципом однієї теми чи сюжету, наприклад: “Smile” (*The most beautiful smile I ever saw ...*), “Animals” (*I believe that animals exist to...*), де письмові роботи доповнювалися малюнками. Пізніше студенти створювали візуалізацію своїх робіт у форматі Power Point або відеопрезентацій, розміщуючи їх у соціальних мережах, розвиваючи та вдосконалюючи при цьому свою інформаційну

компетентність. Це є дуже потужним стимулом і мотивацією вдосконалення англійської мови та подальшого практичного застосування опанованих технологій упродовж професійного життя.

Вибір тем для креативного письма часто пропонує викладач. Це пояснюється тим, що, зазвичай, коли студентам надавали таке право, вони намагалися зупинитися на тих, які побічно перегукуються з традиційними усними або з такими, для яких легко знайти інформацію в інших джерелах. У такій ситуації роль викладача є надзвичайно важливою, оскільки він спрямовує процес роботи, не нав'язуючи своєї думки, а лише налаштовуючи на міркування, пошук власного рішення. Несподіваними та провокаційними звучать для аудиторії наступні ідеї: *write a short story that takes place in a foreign country that you have never been to; write a poem about some aspect of nature, using as many images as possible; visit the zoo and describe some of the animals. Rely on observation, not memory or stereotypes.* У подальшому тематика, яку обирають студенти, значно розширюється, найчастіше концентрується на нагальній проблематиці сучасного життя молоді, їх міжособистісних, сімейних стосунках. Така практика збагачує лексичний запас, формує навички письмового оформлення власної думки, посилює бажання письмової комунікації, в ігровій формі залучає до копіткої роботи над іноземною мовою.

Для студентів педагогічних спеціальностей видається доречним підбирати такі ідеї для творчих робіт, які поєднані з їх майбутньою професією, що змусить моделювати поведінку вчителя на уроці, батьківських зборах, у кабінеті директора. Наприклад, темами, що викликали у студентів жвавий інтерес: *invent and describe a new school, three goals I have set for the teacher are...if and when I raise children, I'll never..., create two characters with opposite visions of the teaching and write a dialogue between them; what would happen if all teachers suddenly vanished from the face of the Earth?*

Досвід використання методики креативного письма на практичних заняттях з англійської мови у педагогічному університеті виявив, що це сприяє успішному формуванню у студентів умінь написання текстів із заданими характеристиками, розвитку вмінь самостійного аналізу та редагування власного тексту, позитивно впливає на формування критичного ставлення до своїх і чужих письмових робіт та на розвиток необхідних для майбутнього вчителя вмінь аналізувати, корегувати текст учнів, вказувати на недоліки та пропонувати засоби удосконалення написаного. При застосуванні методики креативного письма відбувається взаємо навчання у парах і мікрогрупах, у процесі якого обговорюються та перевіряються письмові творчі завдання. Така робота спонукає студентів давати аргументовані зауваження та уміти правильно реагувати на критику одногрупників, розвиваючи навички професійно спрямованого усного мовлення. В результаті у майбутніх педагогів розвивають уміння самоаналізу та самоперевірки, навички самостійної роботи створення тексту. Тому важливим результатом впровадження креативного письма на заняттях іноземної мови у ВНЗ вважаємо підвищення педагогічної компетентності студентів, що дає змогу використовувати засвоєні техніки організації групової та консультативної роботи у подальшій педагогічній діяльності.

Важливо зазначити роль викладача у впровадженні технології креативного письма, адже вона не допускає традиційної ієрархії викладач-студент. Тільки дружня, довірлива атмосфера сприятиме ентузіазму, радості від процесу навчання, сміливості у власних знахідках студентів, коли думка викладача буде сприйматися лише як інше бачення, а не критичне оцінювання. Тому авторитарному викладачеві слід прикласти багато зусиль, щоб зняти психологічний бар'єр, страхи студента перед чистим аркушем паперу, допомогти засвоїти прийоми викладу думок та уяви для створення тексту, правила письмової комунікації, деякі риторичні прийоми. Лише компетентне керування процесом навчання креативного письма з боку викладача підвищуватиме ефективність застосування цієї технології.

Висновки. Застосування критичного письма на практичних заняттях з англійської мови є доцільним оскільки передбачає творчу взаємодію усіх учасників навчального процесу, впливає на прояви активності кожного, на їх розвиток в особистісному і соціальному плані, стимулює розвиток основних видів мовної діяльності, що позитивно впливає на увесь процес навчання іноземної мови в університеті.

Проблема застосування креативного письма у процесі вивчення іноземної мови достатньо складна й багатогранна та, безперечно, не вичерпується розглянутими в цьому дослідженні аспектами. Подальшої розробки потребують питання добору творчих вправ, їх класифікації та якості застосування креативного письма, особливості організації роботи на всіх етапах навчання у педагогічному університеті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика інтерактивного навчання писемного мовлення майбутніх учителів англійської мови: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Г.Ф. Кривчикова; Київськ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2005. – 22 с.
2. Кизрина, Н.Г. Система креативных упражнений в иноязычной письменной речи [Текст] / Н.Г. Кизрина // Аспирант: сб. науч. тр. аспиранта. – Н. Новгород: Нижегород. гос. лингв. ун-т, 2009. – С. 115-122.
3. Колесникова И.Л. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков / И.Л. Колесникова, О.А. Долгина. – СПб.: Изд-во «Русско-Балтийский информационный центр „БЛИЦ“», «Cambridge University Press», 2001 г. – 224 с.
4. Савилова О.И. О креативном письме на занятиях по немецкому языку / О.И. Савилова // Психология и педагогика. – 2007. – № 2. – С. 143-144.
5. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: пособие для студентов пед. вузов и учителей / Е.Н. Соловова. – М.: Просвещение, 2002. – 239 с.

6. Donnelly D. Establishing Creative Writing Studies as an Academic Discipline / D. Donnelly. – Режим доступу: <http://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5005&context=etd>. – Назва з екрану.
7. Harper G. Creative Writing Studies Creative Writing Studies: Practice, Research and Pedagogy / G. Harper, J. Kroll. – Clevedon, UK: Multilingual Matters, 2008. – 169 p.
8. Tarnoposky O. Creative EFL Writing as a Means of Intensifying English Writing Skill Acquisition: A Ukrainian Experience / O. Tarnoposky. – Режим доступу: <http://www.teslcanadajournal.ca/index.php/tesl/article/view/79>. – Назва з екрану.

И.Н. ВЕТРОВА. РОЛЬ КРЕАТИВНОГО ПИСЬМА В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УНИВЕРСИТЕТОВ

Резюме. В статье рассматривается роль креативного письма и целесообразность его применения на занятиях по английскому языку в педагогических университетах.

Ключевые слова: письменная речь, креативное письмо, обучение иностранному языку.

I.M. VETROVA. THE ROLE OF CREATIVE WRITING IN TEACHING ENGLISH IN PEDAGOGICAL UNIVERSITY

The summary. The article deals with the role of creative writing and the need of its usage in the process of the learning English.

Key words: written speech, creative writing, teaching foreign language.

Одержано редакцією 25.06.2014 р.

УДК: [378. 147. 016: 81' 243] - 057. 875

В.А. ТРИНДЮК

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПРОЦЕСІ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Резюме. У статті розглядається трансформація змісту іноземної мови у процесі академічної мобільності. Встановлено основні проблеми студентської молоді під час перебування за кордоном, які спричинені недостатнім рівнем володіння іноземною мовою.

Ключові слова: іноземна мова, академічна мобільність, трансформація освіти, академічний обмін, конкурентоспроможний випускник.

Постановка проблеми. В умовах науково-технічного прогресу, коли все більше розвиваються і міцніють міжнародні контакти, взаємодія вищих навчальних закладів України із європейськими: як, наприклад, стажування, навчання за кордоном, участь у конференціях є невід'ємною складовою освітнього процесу. Практичне володіння іноземною мовою стало однією з найважливіших характеристик фахівців вищої кваліфікації. Все це спричиняє до того, що іноземна мова, в немовному вищому навчальному закладі, із розряду допоміжних переходить в розряд необхідних. Та недостатня кількість годин відведених на її вивчення призводить до того, що студентам, які планують навчання чи стажування за кордоном, доводиться шукати власні шляхи подолання мовних перешкод.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошуками розв'язання проблем вивчення іноземних мов в технічних навчальних закладах займаються сьогодні науковці різних галузей. Серед них Барабанова Г., Бахов І., Благодарна Т., Бородіна Г., Вовк І., Мацик К., Саєнко Н., Спєвак А., Федак С. та інші. Вони досліджують міжкультурну комунікацію, розвиток усно-мовленнєвої комунікативної компетенції, навчання професійно-орієнтованого читання, інноваційні методи навчання тощо. Різноманітні аспекти академічної мобільності розглядають Астахова В., [6] Астахова Е., Байденко В., Вербик Л., Воловик В., [7] Гурч Л., Гуляєва Н., Колісник Л., Сокур'янська Л. [8] та ін. Зокрема, висвітлюють актуальні питання оновлення вищої освіти, особливості, проблеми та ризики впровадження академічної мобільності в Україні у просторі освітніх трансформацій ХХІ століття тощо.

Однак, серед сучасних досліджень зовсім не дослідженою залишається тема дослідження ролі, перспектив розвитку, та соціально-педагогічних проблем вивчення іноземних мов в технічних навчальних закладах в процесі підготовки студентів до академічної мобільності (АМ).

Мета дослідження полягає в теоретичному та емпіричному обґрунтуванні трансформації ролі іноземних мов в процесі студентської академічної мобільності (АМ) студентів вищих технічних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Суспільство сьогодні почало глибше усвідомлювати, що знання іноземної мови дає беззаперечні переваги професіоналу. У нього з'являються кращі шанси інтегруватися у світ відкритого типу, який нестримно змінюється з ринковою економікою, краще працевлаштуватися, повноцінно споживати світову культуру, не адаптовану, а автентичну, глибше розуміти світові проблеми тощо.

Володіння іноземною мовою є невід'ємним компонентом готовності до професійної діяльності випускника вищого технічного закладу. Сучасна молодь приділяє все більшу увагу вивченню іноземних мов і ця тенденція зростає щороку. Стимулом для цього, за даними маркетинг-дослідження, проведеного київським науково-освітнім центром, є кар'єрне зростання (51%), та навчання і стажування за кордоном (23%) [1].

В одному із основних принципів загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти говориться, що «лише шляхом кращого оволодіння сучасними європейськими мовами можна полегшити спілкування та